

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Laskentatoimi

Rita Huttunen

Yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdos

Opinnäytetyö 2018

Tiivistelmä

Rita Huttunen

Yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdos, 43 sivua, 1 liite

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalous ja kulttuuri Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Laskentatoimi

Opinnäytetyö 2018

Ohjaajat: lehtori Teija Launiainen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä kohdeyritykselle selvitystyötä sukupolvenvaihdokseen liittyvistä veroseuraamuksista. Kohdeyrityksenä oli yksityinen elinkeinonharjoittaja X. Opinnäytetyössä laskettiin, minkä suuruisia veroseuraamuksia eri menetelmiä käyttäen syntyy tämän hetkistä lainsäädäntöä noudattaen. Opinnäytetyössä käytettävät vaihtoehdot omistajanvaihdon toteutukseen olivat kauppa, lahjanluonteinen kauppa sekä lahja. Opinnäytetyössä tutkittiin mahdollisten huojennusten käyttöä sukupolvenvaihdoksessa sekä niiden vaikutusta lopputulokseen. Kohdeyrityksen varallisuuteen kuului rakennuksia, joten työssä käsiteltiin myös varainsiirtoveroa. Lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin, minkälaisia ongelmia sukupolvenvaihdokseen voi liittyä sekä mitä tulee huomioida sukupolvenvaihdosta suunnitellessa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisella tutkimusmenetelmällä. Laadullinen tutkimusmenetelmä sopi opinnäytetyöhön, sillä tarkoituksena oli kuvata tiettyä tapahtumaa. Tarkoituksena oli ratkaista olemassa oleva ongelma eli laskea eri menetelmien aiheuttamat veroseuraamukset. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostui aiheesta kertovasta kirjallisuudesta, Suomen laista sekä voimassa olevista Verohallinnon ohjeista ja määräyksistä.

Opinnäytetyön empiirinen osuus toteutettiin käyttämällä kohdeyrityksen tilinpäätöstietoja sekä asiantuntijahaastatteluilla. Tilinpäätöstietoja käytettiin hyväksi veroseuraamusten laskutoimituksissa. Haastatteluiden avulla selvitettiin sukupolvenvaihdokseen liittyviä ongelmia sekä asioita, jotka olisi hyvä huomioida. Haastatteluihin osallistui KHT-tilintarkastaja, omistajanvaihdosten asiantuntija sekä Verohallinnon asiantuntija.

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, miten eri menetelmät vaikuttavat maksettavien verojen määrään sekä kuinka suuri hyöty lahjaverohuojennuksesta on jatkajalle. Haastatteluissa selvisi, että tärkeimmät huomiot sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa ja toteuttamisessa ovat yrityksen tuloskunto, taseen rakenne sekä arvonomääritys. Virheellinen arvonomääritys voi aiheuttaa huojennuksen menettämisen ja jälkiveroseuraamuksia. Laskutoimituksista saadut tulokset kohdistuvat vain kohdeyrityksen käyttöön, mutta haastatteluiden pohjalta saadut tulokset soveltuvat muillekin sukupolvenvaihdosta suunnitteleville yrityksille.

Asiasanat: sukupolvenvaihdos, yksityinen elinkeinonharjoittaja, verotus, lahjavero, lahjanluonteinen kauppa, lahjaverohuojennus

Abstract

Rita Huttunen

Sole trader's change of generation, 43 pages, 1 appendix

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Accounting

Bachelor's Thesis 2018

Instructor: Ms Teija Launiainen, Senior Lecturer, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of the thesis was to find out what kind of tax penalties change of generation can cause to a sole trader. The study was conducted by using the financial statement of case the company. This thesis introduces three methods that can be used in change of generation; deal, gift type of deal and gift. The purpose of the thesis was also to find out what kind of problems change of generation can cause and which factors require a lot of special attention. This part of the thesis was conducted by using interviews.

The study was conducted by using qualitative research method. Qualitative research method was chosen because the purpose was to describe a certain event. The information was gathered from literature, Finnish Tax Code, Internet and interviews. The theory part of the thesis consist of literature review of a sole trader, change of generation and different tax reliefs. The empirical part of the thesis was conducted by using interviews and the case company's financial statement. Financial statement was used to calculate tax penalties. Three professionals were interviewed to gather qualitative information. Interviewees were KHT accountant, a specialist of change of owner and a specialist of Tax Administration.

The results of the thesis show how methods have different kinds of impact on the amount of taxes that need to be paid. Based on the findings it can be noted that gift tax relief is an important part of change of generation. The results of the interviews show that the most important factors, when planning and implementing the change of generation, are company's financial performance, composition of balance sheet and valuation. It can be presented that incorrect valuating of balance can cause loss of relief of taxes. The results from the calculations can only be used by the case company, but findings from the interviews can be presented to apply also to other companies that are planning the change of generation.

Keywords: change of generation, sole trader, taxes, gift tax relief

Sisälllys

1	Johdanto	6
1.1	Tavoitteet	6
1.2	Rajaukset	7
1.3	Teoreettinen viitekehys	8
1.4	Tutkimusmenetelmä	9
2	Yksityinen elinkeinonharjoittaja	10
2.1	Oikeudet ja vastuut	11
2.2	Tuloverotus	13
3	Sukupolvenvaihdos	14
3.1	Yrityksen arvonmääritys	15
3.2	Kauppa	16
3.2.1	Liiketoimintakauppa	16
3.2.2	Elinkeinotoiminnan tappiot	17
3.2.3	Tulontasaus	18
3.2.4	Arvonlisävero	18
3.2.5	Kiinteistöt osana kauppaa	18
3.3	Lahja	19
3.4	Lahjanluonteinen kauppa	21
3.5	Verohuojennukset	21
3.5.1	Sukupolvenvaihdoshuojennus	21
3.5.2	Lahjaverohuojennus	23
3.6	Varainsiirtovero	24
4	Elinkeinonharjoittaja X sukupolvenvaihdos	25
4.1	Yrityksen arvonmääritys	25
4.2	Kauppa	26
4.2.1	Myyntihinta: 100 % yrityksen arvosta	27
4.2.2	Myyntihinta: 76 % yrityksen arvosta	27
4.3	Lahjanluonteinen kauppa	28
4.3.1	Myyntihinta: 51 % yrityksen arvosta	28
4.3.2	Myyntihinta: 31 % yrityksen arvosta	29
4.4	Lahja	31
5	Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu ja toteutus	33
5.1	Tuloskunto	33
5.2	Taseen rakenne	34
5.3	Varallisuuden arvostaminen	35
5.4	Ajankohta ja toteutus	35
5.5	Henkilöitymisen eliminoiminen	36
5.6	Onnistunut sukupolvenvaihdos	36
6	Johtopäätökset	37
	Taulukot	41
	Lähteet	42

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset

Lyhenteet

AVL	Arvonlisäverolaki 31.12.1993/1599
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360
KHO	Korkein hallinto-oikeus
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378
TVL	Tuloverolaki 30.12.1992/1558
VSVL	Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931

1 Johdanto

Sukupolvenvaihdokset koskettavat lähivuosina tuhansia suomalaisia yrityksiä. Sukupolvenvaihdokset yleistyvät ”suurten ikäluokkien” siirtyessä eläkkeelle. Suomen Yrittäjät ry:n toteuttaman Valtakunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2015 -tutkimuksen mukaan Suomessa on 55–74-vuotiaita yrittäjiä jopa 78 000. Ikään-tyneiden yrittäjien määrä on kasvanut edeltäneestä vuonna 2012 tehdystä selvityksestä 5 prosenttia. Ikään-tyneiden yrittäjien kasvu merkitsee lähitulevaisuudessa kymmenille tuhansille yritykselle omistajanvaihdoksen suunnittelua ja toteuttamista. Sukupolvenvaihdosten onnistumisella ja elinkeinotoiminnan jatkuvuudella on tärkeää merkitys sekä kansantalouden että työpaikkojen kannalta. (Varamäki, Tall, Joensuu & Katajavirta 2015.)

Sukupolvenvaihdosta koskeva uutisointi käsittelee pääasiassa osakeyhtiöitä, joka on suosituin yritysmuoto Suomessa. Osakeyhtiöiden osuus on 44,4 % kaikista rekisteröidyistä yrityksistä. Yksityinen elinkeinonharjoittaja on niin sanotusti unohdettu aihe, vaikka se on yhtiömuodoista toiseksi suurin. Tammikuussa 2018 yksityisten elinkeinonharjoittajien määrä on ollut 204 031, joka merkitsee 33,5 %:n osuutta kaikista rekisteröidyistä yrityksistä. (Patentti- ja rekisterihallitus 2018.) Vaikka yksityisten elinkeinonharjoittajien osuus on suhteellisen suuri, yhtiömuodon sukupolvenvaihdosta koskeva uutisointi on suhteellisen vähäistä. Tästä huolimatta, sukupolvenvaihdokset koskettavat tulevaisuudessa osakeyhtiöiden lisäksi myös yksityisiä elinkeinonharjoittajia, joten opinnäytetyön aihe on hyvin ajankohtainen.

1.1 Tavoitteet

Opinnäytetyön aiheena on yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdos. Yhtiömuodolla on olennainen merkitys sukupolvenvaihdosmenetelmien valinnassa, joten työssä käsitellään yksityistä elinkeinonharjoittajaa yhtiömuotona sekä siihen liittyviä vastuita ja verotusta. Sukupolvenvaihdosta käsitellään opinnäytetyössä kohdeyrityksen kautta. Elinkeinonharjoittajan tarkoituksena on luopua yritystoiminnasta tulevaisuudessa ja luovuttaa se pojalleen. Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä selvitystyötä kohdeyritykselle ja löytää verotuksellisesti

edullisin menetelmä sukupolvenvaihdon toteuttamiseksi. Työssä tarkastellaan menetelmiä nykyisten verotusmääräysten ja voimassa olevien lakien mukaisesti. Opinnäytetyössä selvitetään, minkälaisia veroseuraamuksia eri menetelmistä syntyy sekä luovuttajalle että jatkajalle. Kohdeyrityksen liiketoimintaan sisältyy rakennuksia ja niiden käyttöä, jonka vuoksi opinnäytetyössä käsitellään varainsiirtoverotusta ja sen maksuunpanoa eri menetelmien yhteydessä. Opinnäytetyön päätutkimusongelma voidaan tiivistää kysymykseen: *”Mikä on verotuksellisesti edullisin menetelmä toteuttaa elinkeinonharjoittajan X sukupolvenvaihdos?”* Tavoitteena on siis löytää paras keino sukupolvenvaihdon toteuttamiseen molempien osapuolten kannalta. Opinnäytetyössä selvitetään minkälaisia ongelmia yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdokseen voi liittyä ja mitä asioita olisi hyvä ottaa huomioon omistajanvaihdosta suunniteltaessa. Opinnäytetyön sivututkimusongelma on: *”Millaisia ongelmia yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdos voi aiheuttaa?”* Sukupolvenvaihdon ongelmiin ja haasteisiin etsitään vastauksia haastatteluiden kautta.

1.2 Rajaukset

Opinnäytetyössä käytettävät menetelmät sukupolvenvaihdon toteuttamiseen ovat kauppa, lahjanluonteinen kauppa ja lahja. Muut menetelmät sukupolvenvaihdon toteuttamiseksi on jätetty pois aiheen laajuuden rajaamiseksi. Tämän vuoksi työssä ei käsitellä sukupolvenvaihdosta perintönä tai omistajanvaihdoksen rahoittamista. Yhtiöittäminen on rajattu pois, sillä jatkaja toimii jo yksityisenä elinkeinonharjoittajana, eikä yhtiömuodon muutokselle ole tarvetta.

Opinnäytetyön kohdeyrityksenä on majoituspalveluita tarjoava yksityinen elinkeinonharjoittaja. Elinkeinonharjoittaja haluaa pysyä työssä nimettömänä, joten kohdeyritystä kutsutaan opinnäytetyössä nimellä elinkeinonharjoittaja X. Opinnäytetyössä ei käsitellä enempää kohdeyritystä, sillä tarkemmat tiedot yritystoiminnasta eivät ole olennaisia opinnäytetyön lopputuloksen kannalta. Elinkeinonharjoittaja X:llä on suunnitelmana toteuttaa sukupolvenvaihdos tulevaisuudessa, mutta tarkkaa ajankohtaa sen toteuttamisesta ei ole tiedossa.

Opinnäytetyön toteuttamisessa käytetään elinkeinonharjoittajan X tilinpäätöstietoja tilikaudelta 1.1.2016–31.12.2016. Tilinpäätöstietojen avulla toteutetaan opinnäytetyön laskutoimitukset sekä etsitään verotuksellisesti edullisin menetelmä yrittäjänvaihdoksen toteuttamiseksi. Opinnäytetyössä käsitellään yritystoiminnan luovuttamista vain yhdellä suorituksella laajuuden rajaamiseksi. Sukupolvenvaihdosta ei käsitellä osissa tapahtuvana luovutuksena.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kohdeyritykselle tietoa eri menetelmistä sekä antaa suuntaa veroseuraamuksien määristä. Vaikka opinnäytetyössä on kohdeyritys, jonka tietoja käytetään, kyseessä ei ole toimeksianto. Opinnäytetyötä varten ei ole tehty toimeksiantosopimusta, eikä elinkeinonharjoittaja halua osallistua työn tekemiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä selvitystyötä ja tarkastella mahdollisia menetelmiä sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseksi. Kohdeyritykselle esitetään tulokset työn valmistumisen jälkeen, joita kohdeyritys voi tulevaisuudessa hyödyntää omien tarpeidensa mukaan. Opinnäytetyön päättökysymysongelma ei luo yleistettävää tietoa, vaan tulokset on suunnattu elinkeinonharjoittajalle X. Tästä huolimatta lukija saa opinnäytetyöstä selville, millaisia verovaikutuksia sukupolvenvaihdos yksityiselle elinkeinonharjoittajalle voi aiheuttaa tämän kokoluokan yritystoiminnassa ja eri menetelmiä käyttäen. Sivututkimusongelma käsittelee sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioitavia asioita, joita voivat hyödyntää kaikki sukupolvenvaihdosta suunnittelevat yritykset.

1.3 Teoreettinen viitekehys

Teoreettinen viitekehys perustuu sukupolvenvaihdoksesta kertovaan kirjallisuuteen, Suomen lakiin sekä voimassa oleviin Verohallinnon ohjeisiin ja määräyksiin. Tärkeimmät lait opinnäytetyön kannalta ovat tuloverolaki, lahja- ja perintöverolaki sekä varainsiirtoverolaki. Sukupolvenvaihdosmenetelmän valintaan vaikuttaa vahvasti voimassa olevat Verohallinnon ohjeet ja määräykset sekä TVL:n sekä PerVL:n huojennukset.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdoksesta on tehty muutamia opinnäytetöitä aiemmin. Aiempia opinnäytetöitä ovat muun muassa:

- Järvelä, L. 2009. Toiminimen sukupolvenvaihdos mahdollisimman pienin veroseuraamuksin. Laurea-Ammattikorkeakoulu.
- Neuvonen, N. & Tantti, L. 2012. Sukupolvenvaihdos toiminimimuotoisessa yrityksessä. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Pesonen, S. 2013. Toiminimen sukupolvenvaihdosmuotona kauppa käypään hintaan. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Opinnäytetöiden sisällöt eroavat kuitenkin toisistaan. Yhtenäistä opinnäytetöissä on sukupolvenvaihdoksessa käytettävät menetelmät sekä yrityksen arvonmäärittäminen. Eroavaisuudet liittyvät yhtiöittämiseen ja yrittäjyyden laajempaan käsittelemiseen. Järvelän opinnäytetyössä käsitellään vahvasti eri yhtiömuotoja sekä yhtiöittämistä, Neuvosen & Tantun opinnäytetyössä käsitellään yrittäjyyttä ja sukupolvenvaihdosta lähinnä vain teoreettisesti, ilman konkreettisia laskutoimituksia veroseuraamuksista. Pesonen puolestaan käsittelee omassa työssään sukupolvenvaihdosta myös perinnön seuraamuksena. Aiemmat opinnäytetyöt on toteutettu case-yrityksille, mikä myös muokkaa jokaista opinnäytetyötä omanlaiseksi.

Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat sukupolvenvaihdos, yksityinen elinkeinonharjoittaja, lahjavero, lahjanluonteinen kauppa ja lahjaverohuojennus.

1.4 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisella tutkimusmenetelmällä. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä sopii opinnäytetyöhön, sillä tarkoituksena on kuvata tiettyä ilmiötä tai tapahtumaa. Tavoitteena on ratkaista olemassa oleva ongelma, tässä tapauksessa sukupolvenvaihdos. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ole teorian testaaminen, vaan olemassa olevan ongelman yksityiskohtainen tarkastelu. Opinnäytetyössä ei pyritä tekemään laajoja yleistyksiä tai luomaan uutta teoriaa. Opinnäytetyö sisältää tapaustutkimukselle tyypillisiä piirteitä, sillä vastauksia etsitään nimenomaan kohdeyritykselle sen tilinpäätöstietojaan hyödyntäen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009.) Työ ei ole kuitenkaan tapaustutkimus, sillä kohdeyrityksen ja opinnäytetyön tekijän välillä ei ole toimeksiantoa.

Opinnäytetyön empiirinen osuus toteutetaan käyttämällä kohdeyrityksen tilinpää-
töstietoja sekä asiantuntijahaastatteluita. Kohdeyrityksen tilinpäätöstietoja käytetään laskettaessa eri menetelmistä syntyviä veroseuraamuksia. Laskutoimitukset toteutetaan kohdeyrityksen tasearvoilla tämän hetkisten laki- ja verotusohjeiden mukaisesti. Laskutoimituksien avulla pyritään löytämään ratkaisu päätutkimuskysymykseen eli mikä on verotuksellisesti edullisin menetelmä toteuttaa elinkeinonharjoittajan X sukupolvenvaihdos.

Sivututkimuskysymys käsittelee sukupolvenvaihdokseen liittyviä yleisiä ongelmia. Sivututkimuskysymystä varten kerätään aineistoa haastatteluiden avulla. Tarvittava aineisto kerätään haastatteleamalla KHT-tilintarkastajaa, Verohallinnon veroasiantuntijaa sekä Suomen Yrittäjät ry:ssä työskentelevää omistajanvaihdoksien asiantuntijaa. Haastattelukysymykset lähetetään haastateltaville etukäteen, mikä mahdollistaa kysymyksiin valmistautumisen. Haastatteluiden pohjalta luodaan opinnäytetyöhön oma luku, joka käsittelee tärkeitä asioita, joita yksityisen elinkeinonharjoittajan tulee ottaa huomioon suunnitellessa sukupolvenvaihdosta.

2 Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Yksityinen elinkeinonharjoittaja tarkoittaa elinkeinotoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä. Elinkeinoonharjoittajasta käytetään myös nimityksiä yksityisyrittäjä, yksityisliike, yksityisyritys sekä puhekielessä toiminimi-sanaa. Toiminimi-sanan käyttäminen on käsitteellisesti kuitenkin harhaanjohtavaa, sillä sen merkitys lainsäädännössä on eri kuin yksityisyrittäjän. Käsitteen käyttö arkielämässä on kuitenkin yleistä ja se ymmärretään yleisesti ottaen tarkoittamaan yksityistä elinkeinonharjoittajaa. Elinkeinoonharjoittajana voi toimia vain yksi luonnollinen henkilö. Tässä yritysmuodossa omistaja samastuu yritykseensä, eli yritys ja yrittäjä ovat sama asia. (Suojanen, Savolainen, Korte & Vanhanen 2015.)

2.1 Oikeudet ja vastuut

Yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi voi ryhtyä tekemällä maksullisen perustamisilmoituksen Kaupparekisteriin. Yrityksen perustaminen ei vaadi perustamisia-kirjaa tai muita muodollisuuksia. Elinkeinonharjoittaja on velvollinen tekemään perustamisilmoituksen, jos hän

- harjoittaa luvanvaraista elinkeinotoimintaa
- toimii omasta asunnosta erillisessä pysyvässä toimipaikassa
- käyttää muita apulaisia kuin aviopuolisoaan tai perheenjäsentään.

Jos ehdot eivät täyty, elinkeinonharjoittajalla ei ole velvollisuutta rekisteröityä. Se on kuitenkin kannattavaa, sillä rekisteröitymällä elinkeinonharjoittaja saa yksinoikeuden toiminimeensä. (Suomen Yrittäjät ry 2014a.) Perustamisen yhteydessä elinkeinonharjoittaja sijoittaa elinkeinotoimintaansa usein rahaa, oman työpanoksensa tai jotain muuta omaisuuttaan. Vähimmäismäärää sijoitettavalle pääomalle ei ole määritelty ja pelkkä työpanos riittää. (Suojanen ym. 2015.)

Elinkeinonharjoittaja on kirjanpitovelvollinen KPL 1 luvun 1a §:n mukaisesti. Tämä koskee kaikkia liikkeen- ja ammatinharjoittajia. Liiketapahtumista tulee tehdä merkinnät niin, että elinkeinonharjoittaja voi jatkuvasti selvittää ostovelkojen ja myyntisaamisten määrän. Kirjanpito voidaan toteuttaa yhden- tai kahdenkertaisena. Kirjanpidon toteuttaminen yhdenkertaisena edellyttää KPL 1 luvun 1a mukaisesti, että vain yksi seuraavista edellytyksistä on täytynyt päättyneenä sekä sitä edeltävänä tilikautena:

- taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa
- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa
- palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

Jos kirjanpito toteutetaan yhdenkertaisena, tilikauden on oltava kalenterivuosi. Yhdenkertainen kirjanpito on kuitenkin oikaistava verotusta varten suoriteperusteiseksi. Useamman edellytyksen täytyessä elinkeinonharjoittajan on tehtävä kirjanpito kahdenkertaisena. Kahdenkertaisessa kirjanpidossa tilikausi voi kalenterivuoden lisäksi olla myös rikottu. Elinkeinonharjoittajan tilikauden pituus on yleensä 12 kuukautta. (Verohallinto 2016a.)

Tilikauden päättyessä elinkeinotoiminnasta laaditaan tilinpäätös. Yksityiset elinkeinonharjoittajat ovat usein mikroyrityksiä, jonka vuoksi heidän ei tarvitse laatia tilinpäätöstä. Tilinpäätös tulee kuitenkin laatia, jos seuraavista edellytyksistä on täytynyt kaksi kahden perättäisen tilikauden aikana tai jos tilikausi poikkeaa kalenterivuodesta:

- taseen loppusumma on 350 000 euroa
- liikevaihto on 700 000 euroa
- tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 10 henkilöä.

Jos tilinpäätös laaditaan, se tulee tehdä 4 kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. (Verohallinto 2016a.)

Elinkeinonharjoittajan henkilökohtaisia ja yritystoimintaan liittyviä tuloja, menoja, omaisuutta sekä velkoja seurataan kirjanpidossa toisistaan erillään (Suojanen ym. 2015). Vaikka elinkeinonharjoittajan kirjanpito on hoidettava erillään henkilökohtaisista varoista, elinkeinonharjoittajan omaisuus on yhtenäistä henkilökohtaisen omaisuuden kanssa. Elinkeinonharjoittaja ei ole erillinen oikeushenkilö. Elinkeinonharjoittaja tekee sopimukset ja sitoumuksen omalla nimellään. Tämän myötä vastuu yrityksen veloista on kokonaan elinkeinonharjoittajalla. Käytännössä velkoja voi periä saatavansa ulosoton kautta joko elinkeinonharjoittajan yrityksen omaisuudesta tai yrittäjän henkilökohtaisesta omaisuudesta. (Suomen Yrittäjät ry 2014a.) Vastuu yritystoiminnan aiheuttamista veloista jatkuu koko elinkeinonharjoittajan eliniän (Suojanen ym. 2015).

Elinkeinonharjoittaja ei voi maksaa itselleen palkkaa, joka oikeuttaa ottamaan yrityksestä rahaa ja omaisuutta yksityiskäyttöön. Yksityiskäyttö kirjataan yritystoiminnan kirjanpitoon. Se ei kuitenkaan ole yrityksen kulu, jonka vuoksi elinkeinonharjoittajaa ei veroteta yksityisnostojen määrästä. Verotus tehdään elinkeinotoiminnan tuloksesta. (Verohallinto 2017a.) Elinkeinonharjoittaja voi tehdä yksityisnostoja sen verran kuin haluaa ja kokee tarpeelliseksi (Suojanen ym. 2015).

2.2 Tuloverotus

Yksityisen elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan tulos jaetaan ansio- ja pääomatuloksi. Elinkeinotoiminnan tulos lasketaan vähentämällä elinkeinotoiminnan kulut elinkeinotoiminnan tuotoista. Edellisten vuosien vahvistetut tappiot ovat vähennyskelpoisia. Mahdollisten tappioiden vähentämisen jälkeen saadaan selville tilikauden yritystulo. Yritystulo jaetaan pääoma- ja ansiotuloksi. Pääoman osuus määritellään ensin. Pääomatulo-osuus on 20 % edellisen vuoden nettovarallisuudesta. Jos yritystuloa lasketaan vasta ensimmäistä kertaa, käytetään pääomatulo-osuutena saman vuoden nettovarallisuuden määrää. Elinkeinonharjoittaja voi erillisellä vaatimuksella vaatia pääomatulo-osuuden suuruudeksi vain 10 % tai 0 % nettovarallisuudesta. Vaatimus on tehtävä Verohallinnolle ennen verotuksen päättymistä. Pääomatulo-osuudesta elinkeinonharjoittaja maksaa veroa 30 %:n mukaan 30 000 euroon asti. Jos verotettava pääomatulo-osuus on yli 30 000 euroa, veron määrä on 34 %. Yritystulosta vähennetään näin ollen ensin pääomatulo-osuus, jonka jälkeen erotukseksi jäävä osuus on ansiotulo-osuus. Ansiotulojen verotus on progressiivista ja siihen lasketaan mukaan myös elinkeinonharjoittajan muut mahdolliset ansiotulot. Jos elinkeinotoimintaa harjoitetaan yhdessä puolison kanssa, jaetaan yritystulon pääoma- ja ansiotulo-osuudet puolisoitten kesken. (Verohallinto 2017b.) Verotuksessa puolisoiksi määritellään avoliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa keskenään olevat henkilöt. Puolisona käsitellään myös avoliitossa asuvia henkilöitä, jos heillä on yhteinen lapsi tai he ovat aiemmin olleet naimisissa. Jos toinen tai molemmat puolisoista ovat rajoitetusti verovelvollisia Suomessa, heitä ei pidetä verotuksessa puolisoina. (Verohallinto 2016b.)

Pääomatulo-osuuden selvittämiseksi on laskettava elinkeinotoiminnan nettovarallisuus. Nettovarallisuus lasketaan vähentämällä elinkeinotoiminnan varoista siihen kuuluvat velat. Elinkeinotoiminnan varallisuuteen ei lasketa mukaan pankkisaamisia. Lisäksi Verohallinto lisää varallisuuden määrään 30 % elinkeinotoiminnassa maksetuista palkoista. (Verohallinto 2017b.)

3 Sukupolvenvaihdos

Sukupolvenvaihdos tarkoittaa yrityksen omistussuhteiden muutoksia, jotka voivat tapahtua yrittäjän elinaikana tarkasti suunnitellusti tai vaihtoehtoisesti vasta yrittäjän kuoltua. Usein jatkava henkilö on luovuttajan lapsi tai jokin muu lähisukulainen. Jos vastuullista jatkajaa ei löydy luovuttajan lähipiiristä, voidaan jatkajaa etsiä yritystoiminnan ulkopuolelta tai henkilöstöstä. Vaikka yritystoiminnan jatkaja olisi täysin ulkopuolinen, voidaan prosessia kutsua sukupolvenvaihdokseksi, vaikka yritystoiminta ei kirjaimellisesti vaihdu sukupolvelta toiselle. (Immonen & Lindgren 2013.)

Sukupolvenvaihdoksen päätavoite on omistussuhteiden muutoksilla pyrkiä jatkamaan yritystoiminnan harjoittamista. Sukupolvenvaihdoksessa keskeisenä osana on pyrkiä minimoimaan mahdolliset kustannukset, joita voi syntyä esimerkiksi suunnittelusta ja sen toteutuksesta. Lisäksi tulee ottaa huomioon verotuksesta ja rahoituksesta syntyvät kustannukset. Sukupolvenvaihdoksessa kustannukset voivat kohdistua sekä luopujaan että jatkajaan. (Juusela 2016.)

Sukupolvenvaihdos on vaativa, monivaiheinen ja aikaa vievä prosessi, jossa tulee huomioida useita asioita. Sukupolvenvaihdoksessa tulee ottaa tarkasti huomioon sekä luovuttajan että jatkajan ominaisuudet. Vaikka kyse on juridisesta tapahtumasta, prosessiin liittyy paljon henkistä jännitettä. Luopujalla on usein kyseessä koko elämäntyönsä siirtäminen jatkajan haltuun, jonka vuoksi liiketoiminnasta luopuminen voi olla haastavaa. Jatkajan kannalta jännitteitä voi luoda vastuunkantaminen ja yritystoiminnan jatkumisen säilyttäminen. Luopujan ja jatkajan lähtökohdat sukupolvenvaihdokselle voivat olla hyvin erilaiset. Henkisten jännitteiden vuoksi on tärkeää, että sukupolvenvaihdos toteutetaan sopivalla siirtymäajalla, jolloin jatkaja voi vähitellen siirtyä johtoon ja luopuja voi olla mukana yritystoiminnassa vielä omistussuhteiden muutoksien jälkeen. Sukupolvenvaihdos tulee toteuttaa rauhassa, sillä tarkoituksena on pitää liiketoiminta elinkelpoisena. (Immonen & Lindgren 2013.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu tulisi käynnistyä 3–5 vuotta ennen varsinaisen omistajanvaihdoksen tapahtumista. Tilanteesta tekee haastavan nopeasti

muuttuva verolainsäädäntö. Lainsäädännön muutokset hankaloittavat omistajanvaihdoksen suunnittelua, varsinkin jos toimenpiteitä tulisi toteuttaa useammassa vaiheessa. Sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa tulee ottaa huomioon menetelmästä riippuen tuloverotus, perintö- ja lahjaverotus sekä varainsiirtoverotus. (Immonen & Lindgren 2013.)

Sukupolvenvaihdosta varten on suositeltavaa hakea aina ennakkoratkaisua Verohallinnolta. Ennakkoratkaisussa määritellään yritysvarallisuuden käyvät arvot, joiden perusteella veroseuraamukset lasketaan.

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa eri menetelmiä käyttäen. Yksityiselle elinkeinonharjoittajalle mahdollisia menetelmiä ovat kauppa, lahjanluonteinen kauppa ja lahja.

3.1 Yrityksen arvonmäärittäminen

Sukupolvenvaihdoksessa olennainen osa prosessia on yrityksen arvo. Arvonmäärittäminen voidaan tehdä pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kahdella eri menetelmällä. Yrityksen arvo voidaan määrittää joko tuottoarvolla tai substanssiarvolla.

Tuottoarvon tarkoituksena on arvioida, paljonko yritys tulee tuottamaan seuraavien vuosien aikana uuden omistajan toimesta. Arvonmäärittämiseen tarvitaan realistinen tulosenuste, jossa lasketaan yhteen esimerkiksi seuraavan viiden vuoden tuotot. Tuotoista saatu summa kuvaa yrityksen arvoa tuottoarvolla mitattuna. Tuottoarviot perustuvat menneiden vuosien tuloslaskelmiin, joiden perusteella ennusteet tehdään. Mahdollisimman oikean arvon saamiseksi edellisistä tuloslaskelmista on tehtävä oikaisuja. Oikaisuja tehdään esimerkiksi käyttökatteen arvoa määrittäessä, jolloin poistoja ei huomioida laskelmaa tehtäessä. Verottaja laskee yrityksen tuottoarvon menneiden vuosien perusteella. Ostaja kuitenkin ostaa yritystoiminnan tulevaisuutta varten, jonka vuoksi arvo tulee määrittää tulevaisuuden perusteella, ei menneisyyden. Yrityksen arvonmäärittäminen tuottoarvolla on haastavaa, jonka vuoksi asiantuntijatkin arvioivat tuottoarvon vain tietyn arvohaarukan sisälle, eli eivät anna tarkkaa lukua tuottoarvosta. (Suomen Yrittäjät ry 2014b.)

Substanssiarvon määrittäminen on huomattavasti helpompaa kuin tuottoarvon. Substanssiarvo kuvaa yrityksen minimihintaa, eli yrityksen velattoman varallisuuden määrää. Substanssiarvo saadaan vähentämällä taseen loppusummasta velkojen määrä. Lähes saman arvon saa myös lisäämällä oman pääoman määrään varauksien määrän. Substanssiarvo ei anna realistista kuvaa yrityksen arvosta, sillä taseen arvot ovat vain verotuksellisia arvoja. Tämän vuoksi substanssiarvoa käytettäessä tulee tehdä myös oikaisuja. Oikaisuilla tarkoitetaan omaisuuserien arvostamista käyvän arvon mukaiseen hintaan. Käypä arvo tarkoittaa omaisuuden arvoa tänä päivänä. Yleisesti ottaen toimivan ja terveen yrityksen substanssiarvo on matalampi kuin tuottoarvo. (Suomen Yrittäjät ry 2014b.)

Yrityksen käypä arvo voidaan määritellä tuottoarvon ja substanssiarvon perusteella. Tuottoarvon ollessa suurempi kuin substanssiarvo, käyväksi arvoksi lasketaan niiden keskiarvo. Jos substanssiarvo on suurempi kuin tuottoarvo, käypä arvo määritellään substanssiarvon perusteella. (Verohallinto 2018.)

3.2 Kauppa

Yrityskauppa voidaan tehdä kahdella eri menetelmällä yritysmuodosta riippuen. Jos myynnissä on osuus yrityksestä, on kyse omistuskaupasta. Omistuskaupassa myydään jokin tietty osuus tai koko omistusosuus yrityksestä. Riippuen yritysmuodosta, myynnin kohteena voi olla osakeyhtiön osakkeita, avoimen- tai kommandiittiyhtiön yhtiöosuuksia. Vaihtoehto omistuskaupalle on substanssi- eli liiketoimintakauppa. Liiketoimintakaupassa osuuksien sijaan myynnissä on koko liiketoiminta. (Immonen & Lindgren 2013.)

3.2.1 Liiketoimintakauppa

Liiketoimintakaupassa myyjänä toimii yritys, kun omistuskaupassa myyjänä on osuuksien omistaja (Immonen & Lindgren 2013). Osakekauppa on myyjälle turvallinen vaihtoehto, sillä kaupan syntyessä myyjä vapautuu vastuista ja veloista, joita osakkeiden omistaminen on synnyttänyt. Jos myyjänä toimii luonnollinen henkilö, luovutusvoitto verotetaan pääomatulona. Liiketoimintakaupassa luovutusvoitto on yrityksen tuloa, jonka vuoksi myyjän voi olla haasteellista arvioida, paljonko luovutusvoittoa todellisuudessa syntyy voiton kotiuttamisen ja verojen jälkeen. (Engblom & Lakari 2016.)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan liiketoiminnasta voidaan tehdä vain liiketoimintakauppa. Liiketoiminnan myymistä käsitellään tuloverotuksessa elinkeinonharjoittajan viimeisenä liiketapahtumana. Elinkeinonharjoittajan myydessä liiketoimintansa myynnin kohteena on omaisuus, joka kuuluu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen. (Engblom & Lakari 2016.) Käytännössä elinkeinonharjoittajan omaisuus tarkoittaa koneita, laitteistoa, kalustoa, varastoa, sopimuskantaa tai muuta vastaavaa liikeomaisuutta. (Immonen & Lindgren 2013)

Liiketoimintakaupassa omaisuuden lisäksi luovutuksen yhteydessä voi siirtyä elinkeinotoiminnalle kuuluvia velkoja. Velkojen määrä vaikuttaa merkittävästi yrityksen nettoarvoon. Kaupan yhteydessä tehtävässä luovutussopimuksessa tulee yksilöidä velat, jotka siirtyvät jatkajalle. Velkavastuun siirtämiseen tarvitaan velkojan suostumus. Ilman velkojan suostumusta liiketoimintakaupassa voidaan luovuttaa vain elinkeinotoimintaan kuuluvaa omaisuutta, ei velkoja tai muita velvoitteita. Jos velka siirretään ilman velkojan suostumusta, jatkaja tulee vastuulliseksi velasta vain sopimusehtojen mukaisesti. Tämän kaltaisessa tapauksessa luovuttaja ei yleensä vapaudu velkavastuusta. (Immonen & Lindgren 2013.)

Kauppahinta on veronalaista liiketuloa, joka tulee kohdentaa kauppaan sisältyviin omaisuuseriin. Omaisuuserät tulee määritellä tarkasti kaupan yhteydessä. (Engblom & Lakari 2016.) Omaisuuserien määrittelyllä estetään varainsiirtoverotuksen kohdistuminen koko kauppahintaan, jos kauppaan sisältyvään omaisuuteen kuuluu kiinteistöjä (Verohallinto 2017c). Jos liiketoimintakaupasta syntyy luovutusvoittoa, se lisätään elinkeinonharjoittajan varsinaisen toiminnan tulokseen. Luovutusvoitto lasketaan kauppahinnan ja poistamattoman hankintamenon erotuksesta. (Engblom & Lakari 2016.) Yksityisen elinkeinonharjoittajan liiketoimintakaupassa ei voida soveltaa hankintameno-olettamaa, vaan vähennyskelpoista on vain verotuksessa poistamattoman hankintamenon määrä (Immonen & Lindgren 2013).

3.2.2 Elinkeinotoiminnan tappiot

Elinkeinotoiminnassa syntyneet tappiot eivät siirry yritystoiminnan jatkajalle luovutuksen yhteydessä. Elinkeinonharjoittaja, joka luopuu yritystoiminnastaan voi

käyttää vähentämättä jääneet tappiot henkilökohtaisista pääomatuloistaan elinkeinotoiminnan lopettamisvuonna tai seuraavan kymmenen verovuoden aikana. (Verohallinto 2017d). Jos elinkeinotoiminnan verotuksessa on vähentämättömiä tappiota ja myynnin yhteydessä syntyy luovutusvoittoa, voidaan tappioita käyttää myös neutraloimaan myyntivoitosta syntyvää veroa (Immonen & Lindgren 2013).

3.2.3 Tulontasaus

Liiketoimintakauppa voi aiheuttaa yksityiselle elinkeinonharjoittajan huomattavan suuren kertaluontoisen tulon. Elinkeinonharjoittajan tulon jakautuessa pääoma- ja ansiotuloksi, voi ansiotulon määrä nousta hyvinkin suureksi. TVL 128-129 §:n mukaan elinkeinonharjoittaja voi hakea tulontasausta, jolla progressiivista verotusta voidaan lieventää. Tulontasauksessa on tarkoituksena estää ansiotulon veroprosentin nousu liian korkeaksi kertaluontoisen tulon vuoksi valtionverotuksessa, jota verotetaan progressiivisesti. Tulontasaus ei vaikuta pääomatuloon tai kunnallisverotukseen, jossa verokanta on suhteellinen. (Verohallinto 2017d). Tulontasauksessa kohteena oleva kertatulo jaetaan niiden vuosien lukumäärällä, jonka aikana tulo on kertynyt, mutta kuitenkin enintään viidelle vuoden ajalle (Juusela 2016). Tulontasauksen soveltaminen edellyttää, että liikkeenluovuttaja ei jatka liiketoimintaa samalla toimialalla ja lisäksi liiketoimintakokonaisuus on luovutettava kokonaan (Ossa 2014).

3.2.4 Arvonlisävero

Liiketoimintakauppa ei johda arvonlisäseuraamuksiin, jos AVL 19a §:n edellytyksen täyttyvät (Juusela 2016). Lainkohdan AVL 19a §:n mukaan: *Myyntinä ei pidetä liikkeen tai sen osan luovutuksen yhteydessä tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen luovuttamista liiketoiminnan jatkajalle, joka ryhtyy käyttämään luovutettuja tavaroita ja palveluja vähennykseen oikeuttavaan tarkoitukseen.*

3.2.5 Kiinteistöt osana kauppaa

Jos elinkeinotoiminnan varallisuuteen sisältyy kiinteistöjä, jotka ovat liiketoiminnan jatkamisen kannalta välttämättömiä, tulee ne siirtää luovutuksen yhteydessä jatkajan hallintaan. Omistusoikeuden siirtyminen ei kuitenkaan ole välttämätöntä,

vaan luovuttaja voi vuokrata kiinteistöt liiketoiminnan luovutuksen yhteydessä jatkajalle. Kiinteistön vuokrauksesta suoritetaan arvonlisäveroa vain, jos vuokranantaja eli tässä tapauksessa luovuttaja hakeutuu arvonlisäverovelvolliseksi käyttöoikeuden luovutuksesta. Tämä edellyttää AVL 30 §:n mukaan kiinteistön jatkuvaa käyttöä vähennykseen oikeuttavaan toimintaan. Jos kiinteistön luovuttaja on harjoittanut aiemmin verollista vuokraustoimintaa kiinteistöllä ja jatkaja haluaa jatkaa samaa vuokraustoimintaa kiinteistöjen ostamisen jälkeen, tulee myös jatkajan hakeutua erikseen kiinteistön käyttöoikeuden luovuttamisesta verovelvolliseksi. Elinkeinotoiminnan jatkajan on annettava luovuttajalle selvitys, että kiinteistö on hankittu liiketoimintaa varten. (Verohallinto 2017d.)

3.3 Lahja

Lahjalla tarkoitetaan omaisuuden luovuttamista täysin vastikkeettomasti. Omaisuuden luovuttamisesta ilman vastiketta ei synny veroseuraamuksia luovuttajalle. Veroseuraamukset kohdistuvat vain lahjansaajaan. (Engblom & Lakari 2016.)

Lahjaveron määrään vaikuttaa lahjoitetun omaisuuden käypä arvo, lahjoituksen ajankohta sekä lahjanantajan ja lahjansaajan välinen suhde. Lahjaveron määrä lasketaan omaisuuden käyvän arvon mukaan. Lahjaveroa ei tarvitse suorittaa, jos lahjan/lahjojen arvo on alle 5 000 euroa. Jos samalta lahjansaajalta on saatu 5 000 euroa tai enemmän kolmen vuoden aikana, tulee lahjojen yhteissumman osalta suorittaa lahjaveroa. Verovelvolliset on jaettu kahteen eri lahjaveroluokkaan sen perusteella, kuinka läheistä sukua osapuolet ovat. (Verohallinto 2017e.) Lahjaveroaasteikot on esitetty taulukossa 1 ja 2. Veroluokat jakautuvat seuraavasti:

1. veroluokkaan kuuluvat sukulaiset:

- lahjanantajan aviopuoliso tai rekisteröidyn parisuhteen osapuoli
- lahjanantajan avopuoliso, jolla on tai on ollut yhteinen lapsi lahjanantajan kanssa tai joka on aikaisemmin ollut avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa lahjanantajan kanssa
- lahjanantajan perillinen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa (lapsi, lapsenlapsi, vanhempi, isovanhempi jne.)

- lahjanantajan aviopuolison tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolen perillinen suoraan alenevassa polvessa (lapsi, lapsenlapsi jne.).

Lahjan arvo (euroa)	Vero alarajan kohdalla (euroa)	Veroprosentti ylimenevästä osasata (%)
5 000 – 25 000	100	8 %
25 000 – 55 000	1 700	10 %
55 000 – 200 000	4 700	12 %
200 000 – 1 000 000	22 100	15 %
1 000 000 -	142 100	17 %

Taulukko 1 Lahjaveroasteikko, 1. luokka (Verohallinto 2017e)

2. veroluokkaan kuuluvat henkilöt:

- muut kuin 1. veroluokkaan kuuluvat sukulaiset
- suvun ja perheen ulkopuoliset henkilöt.

Lahjan arvo (euroa)	Vero alarajan kohdalla (euroa)	Veroprosentti ylimenevästä osasata (%)
5 000 – 25 000	100	19 %
25 000 – 55 000	3 900	25 %
55 000 – 200 000	11 400	29 %
200 000 – 1 000 000	53 450	31 %
1 000 000 -	301 450	33 %

Taulukko 2 Lahjaveroasteikko, 2. luokka (Verohallinto 2017e)

Lahjaveron määrä lasketaan seuraavasti. Oletetaan, että jatkaja kuuluu ensimmäisen veroluokkaan, eli on esimerkiksi luovuttajan lapsi. Lahjan käypä arvo on 100 000 euroa. Lahja sijoittuu arvoltaan asteikossa välille 55 000 – 200 000 euroa. Lahjavero määräytyy alarajan 55 000 euron kohdalla 4 700 euron suuruiseksi. Lisäksi lahjaveroon lasketaan alarajan 55 000 euroa ja lahjan arvon 100 000 euroa välisestä erotuksesta 12 %:n vero, joka on 5 400 euroa. Näin ollen lahjaveron määräksi tulee yhteensä 10 100 euroa (4 700 + 5 400).

Lahjan saajalla on velvollisuus suorittaa PerVL 20 §:n mukaan lahjaveroa sen jälkeen, kun lahja on saatu haltuun. Lahjaveroilmoitus tulee tehdä Verohallintoon

kolmen kuukauden kuluttua lahjaverovelvollisuuden alkamisesta. Myös ennakko-perintöä käsitellään lahjana ja sitä koskee sama verotus. (Immonen & Lindgren 2013.) Lahjaveroa on mahdollista huoventaa PerVL 55 § mukaisten ehtojen täytyessä. Lisää lahjaverohuojennuksesta luvussa 4.5.2.

3.4 Lahjanluonteinen kauppa

Liiketoiminnan luovuttamista käypää arvoa alempaan hintaan kutsutaan lahjanluonteiseksi kaupaksi. Verotuksessa kauppaa pidetään lahjanluonteisena, jos alennuksen määrä on 25 % tai enemmän kohteen käyvästä arvosta. (Engblom & Lakari 2016.) PerVL 18 §:n 3 momentin mukaan, alennus katsotaan lahjaksi, jos kauppahinta on enintään $\frac{3}{4}$ käyvästä hinnasta. Jos kauppa katsotaan lahjanluonteiseksi, ostajan tulee maksaa kauppahinnan ja käyvän hinnan välisestä summasta lahjavero.

Esimerkiksi, jos yrityksen käypä arvo on 100 000 euroa, mutta myyntihinta on 76 000 euroa eli yli $\frac{3}{4}$ käyvästä arvosta, myyntiä ei katsota lahjanomaiseksi. Jos myyntihinta on 75 000 euroa tai vähemmän, katsotaan kauppa lahjanluonteiseksi ja lahjansaaja on velvollinen maksamaan lahjaveroa, sillä alennus ylittää 25 % eli $\frac{1}{4}$ käyvästä arvosta.

Myös lahjanluonteiseen kauppaan voi hyödyntää lahjaverohuojennusta. Lahjaverohuojennusta käsitellään tarkemmin luvussa 3.5.2.

3.5 Verohuojennukset

Sukupolvenvaihdostilanteissa on mahdollista hyödyntää muutamia lainsallimia huojennuksia. Tuloverolaissa on säädetty sukupolvenvaihdoshuojennuksesta myyjän luovutusvoittoverotukseen liittyen. Tämän lisäksi perintö- ja lahjaverolaissa on säädetty lahjaverohuojennuksesta ja sen käyttämisestä, joka koskee lahjansaajaa. (Immonen & Lindgren 2013.)

3.5.1 Sukupolvenvaihdoshuojennus

Sukupolvenvaihdoshuojennus on luovuttajaa koskeva huojennus luovutusvoittoverotusta kohtaan. Sukupolvenvaihdoshuojennus tarkoittaa TVL 48.1 §:n 3 koh-

dan säännöstä, jonka mukaan luovutusvoitto on verovapaata tiettyjen edellytysten täytyessä. Säännöstä voidaan hyödyntää vastikkeellisessa sekä osaksi vastikkeettomassa luovutuksessa eli lahjanluonteisessa kaupassa. (Immonen & Lindgren 2013.) Luovutusvoitto on verovapaata, jos

- verovelvollinen luovuttaa osakkeita tai omistusosuuksia
- luovuttaja on omistanut lahjoitettavan omaisuuden yli 10 vuotta
- ostajana on luovuttajan lapsi tai muu rintaperillinen, sisar, veli, sisar- tai velipuoli.

Tämän lisäksi edellytyksenä on, että osakkeet tai yhtiöosuudet oikeuttavat vähintään 10 %:n omistusosuuteen. Jos yksikin edellytyksistä jää täyttymättä, huojenusta ei voida käyttää ja luovutusvoitto on veronalaista tuloa. Huojennuksen saaminen ei edellytä erillistä vaatimusta luovuttajalta, vaan Verohallinto soveltaa säännöstä automaattisesti edellytysten täytyessä. Jos jatkaja luovuttaa pääosan osakkeista tai yhtiöosuudesta viiden vuoden sisällä huojenuksen myöntämisestä, huojenus menetetään. Tämä tarkoittaa huojennetun määrän maksuunpanemista. (Verohallinto 2017d.) Huojennuksen menettäminen ennaikaisesta luovutuksesta kohdistuu sen hetkiseen luovuttajaan, ei aiemmin huojenuksen saaneeseen ensiluovuttajaan (Immonen & Lindgren 2013).

Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus ei sovellu tasapuolisesti kaikille yhtiömuodoille. TVL 48 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan yksityinen elinkeinonharjoittaja ei voi kyseistä huojenusta omassa sukupolvenvaihdostilanteessa soveltaa, vaan luovutuksesta saatava tulo on veronalaista elinkeinotoiminnan tuloa. (Juusela 2016; Verohallinto 2017d.) Poikkeus yksityisen elinkeinonharjoittajan kohdalla johtuu sovellettavien verolakien eroavaisuuksista tuloverotuksessa. Elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdoksessa myynti on elinkeinotoiminnan viimeinen liiketapahtuma, johon sovelletaan muun liiketoiminnan tavoin elinkeinoverolakia. Vastaavaa huojenussäännöstä ei elinkeinoverolaissa ole säädetty, jonka vuoksi luovutus on veronalaista tuloa. Jos yksityinen elinkeinonharjoittaja haluaa käyttää sukupolvenvaihdoshuojennusta, se edellyttää yhtiöittämistä eli yhtiömuodon muuttamista avoimeksi- tai kommandiittiyhtiöksi tai osakeyhtiöksi. (Immonen & Lindgren 2013.)

3.5.2 Lahjaverohuojennus

Lahjaverohuojennus on PerVL 55 §:ssä säädetty huojennus, jonka mukaan lahjana tai lahjanluontoisella kaupalla saadusta omaisuudesta voidaan jättää lahjaveromaksuunpanematta joko kokonaan tai osittain. Lisäksi verojen maksuaikaan voidaan saada erillisestä pyynnöstä pidennystä. Lahjaverohuojennuksen tarkoituksena on turvata sukupolvenvaihdosten toteuttaminen. Huojennuksen myöntäminen veron määrään tai maksuaikaan edellyttää, että kaikki seuraavat ehdot täyttyvät:

- Lahjana tai perintönä saatu omaisuus on maatila, yritys tai osa niistä.
- Luovutuksensaaja jatkaa luovutetun omaisuuden mukaista toimintaa.
- Edellä mainitusta maatilasta, yrityksestä tai osasta niistä menevän perintö- tai lahjaveron määrä olisi vähintään 850 euroa.
- Verovelvollinen esittää pyynnön veron ja/tai maksuajan huojentamisesta ennen verotuksen toimittamista. (Juusela 2016.)

Perintö- ja verolaissa ei ole määritelty tarkasti yrityksen käsitettä, mutta hyödyn-tääkseen huojennuksen yrityksen toiminnan tulee olla elinkeinoverotuksen alaista. Huojennusta ei voida soveltaa pelkästään tuloverolain alaiseen yhtiöön. Lahjana saadun omistuksen tulee oikeuttaa vähintään 10 %:n omistusoikeuteen yhtiössä. (Verohallinto 2017d.) Lahjaverohuojennuksen toteutuminen ei edellytä 10 vuoden omistusta luovutuksen kohteesta, kuten sukupolvenvaihdoshuojennuksessa (Juusela 2016).

Veron huojentaminen kokonaan edellyttää, että luovutus on osittain vastikkeellinen. Vastikkeen tulee olla arvoltaan yli 50 % omaisuuden käyvästä arvosta. Vastikkeen määrän ollessa tasan 50 % tai vähemmän, voi veroa huojentaa vain osittain. Osittainen huojennus soveltuu myös tilanteisiin, jossa omaisuutta on lahjoitettu kokonaan ilman vastiketta. (Juusela 2016.) Osittaisen huojennuksen laske-miseksi yrityksestä tulee laskea käyvän arvon lisäksi sukupolvenvaihdosarvo eli spv-arvo. Spv-arvo lasketaan TVL 3 ja 4 luvun mukaisesti. Spv-arvo on 40 % yhtiöosuuden yritysvarallisuudesta eli nettovarallisuudesta, joka on laskettu edel-täneen tuloverotuksen varojen arvostuksen mukaisesti. Spv-arvoa määritettä-

essä tulee laskea lahjan suhteellinen osuus yrityksen nettovarallisuudesta. Nettovarallisuutta tulee korjata, jos omaisuuserissä on tapahtunut merkittäviä muutoksia, esimerkiksi jos elinkeinonharjoittaja on tehnyt yksityisottoja tilikauden päättymisen ja sukupolvenvaihdon välissä. Lahjaverosta huojennettava määrä on käyvästä arvosta lasketun veron ja spv-arvosta lasketun veron erotus tai käyvästä arvosta lasketun veron ja 850 euron erotus. Veroa on maksettava aina vähintään 850 euroa. Huojennus voidaan menettää, jos luovutuksensaaja luovuttaa pääosan osuudestaan viiden vuoden sisällä lahjaverotuksen toimittamispäivästä. Huojennuksen menetettäessä lahjaverona pannaan maksuun PerVL 55.6 §:n mukaisesti 20 %:n lisäkorotuksella. (Verohallinto 2017d.)

Jos lahjaveroa ei huojenneta kokonaan, voidaan maksettavalle verolle hakea maksuajan pidentämistä PerVL 56 §:n mukaisesti. Maksuajan pidentämisen edellytykset ovat samat kuin veron huojennusta arvioitaessa. Lisäksi lahjaveron määrän on oltava vähintään 1 700 euroa. Pyyntö maksuajan pidentämisestä tulee esittää Verohallinnolle ennen lahjaverotuksen toimittamista. Jos maksuajan pidentäminen hyväksytään, maksettavan veron määrä jaetaan tasaeriksi kymmenelle vuodelle. Yksittäisen erän määrän tulee olla kuitenkin vähintään 850 euroa. Pidentetty maksuaika ei kerrytä korkoa. (Verohallinto 2017d.)

3.6 Varainsiirtovero

Varainsiirtovero on valtiolle maksettava kiinteistön ja arvopaperin luovutuksesta syntyvä vero. Kiinteistön luovutuksessa varainsiirtoveron määrä on 4 prosenttia kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Luovutuksensaaja on velvollinen maksamaan veron. Varainsiirtoveron alaiseksi vastikkeeksi katsotaan rahanarvoiset suoritukset, jotka ostaja suorittaa myyjälle. (Verohallinto 2017d.) Vastikkeeksi rinnastetaan myös myyjän velan ottaminen vastattavaksi tai myyjän velan suorittaminen (Verohallinto 2017c).

Sukupolvenvaihdoksessa kauppahinta muodostuu usein kiinteistön ja arvopapereiden arvosta, yrityksen muusta omaisuudesta sekä liikearvosta. Koska varainsiirtovero koskettaa vain kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutusta, kauppahinta jaetaan eri omaisuuseriin käypien arvojen suhteessa. Kauppahinnan jakaminen omaisuuseriin mahdollistaa varainsiirtoveron kohdistumisen vain kiinteistön tai

arvopaperin arvoon. Jos yrityksellä on lainoja, jotka kohdistuvat tiettyyn kiinteistöön, ne jakautuvat myös omaisuuserien mukaisesti. (Verohallinto 2017d.)

Jos kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutus perustuu lahjaan, perintöön, testamenttiin tai yhteisomistussuhteen purkamiseen, veroa ei tarvitse suorittaa. (Juu-sela 2016.) Lahjanluonteisessa kaupassa varainsiirtoveroa maksetaan vastikkeeksi katsottavista eristä, jotka kohdistuvat varainsiirtoveron alaiseen omaisuuteen (Verohallinto 2017d).

4 Elinkeinonharjoittaja X sukupolvenvaihdos

Opinnäytetyön tavoite on tehdä selvitystyötä veroseuraamuksista eri menetelmiä käyttäen. Tässä luvussa käsitellään elinkeinonharjoittaja X yritysvarallisuuden arvostusta sekä lasketaan veroseuraamuksia, joita eri sukupolvenvaihdosmenetelmät aiheuttavat. Elinkeinonharjoittajan X arvoja käyttäen lasketaan veroseuraamukset kaupasta, lahjanluonteisesta kaupasta sekä lahjasta. Veroseuraamuksissa otetaan huomioon rakennuksiin liittyvä varainsiirtovero.

4.1 Yrityksen arvonmäärittäminen

Yrityksen arvo voidaan määritellä tuottoarvolla tai substanssiarvolla. Opinnäytetyössä elinkeinonharjoittaja X varallisuus on arvostettu substanssiarvon mukaisesti, sillä yrityksen substanssiarvo on suurempi kuin tuottoarvo. Tuottoarvon laskemisessa on käytetty Finnveran arvonmäärittäyslaskuria. Substanssiarvoa käyttäessä tulee kirjanpitoarvoihin tehdä oikaisuja sen mukaisesti, että arvot vastaavat käypiä arvoja. Opinnäytetyössä oikaisuja ei ole tarpeellista tehdä, sillä sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen ajankohta ei ole selvillä. Opinnäytetyön tarkoitus on tehdä selvitystyötä eri menetelmien veroseuraamuksista ja auttaa valmistautumaan niihin, ei laskea lopullisia arvoja. Taulukossa 3 esitetään viimeisemmän tilinpäätöksen tasearvot tase-erittäin.

Pysyvät vastaavat	579 250	Oma pääoma	212 660
Vaihtuvat vastaavat	41 450	Vieras pääoma	407 850
Vastaavaa yhteensä	620 510	Vastattavaa yhteensä	620 510

Taulukko 3 Elinkeinonharjoittaja X tase 31.12.2016

Yllä olevassa taulukossa esitetään elinkeinonharjoittaja X tasearvot päivämäärältä 31.12.2016. Tasearvot on pyöristetty kymmenien eurojen tarkkuudella. Taseen pysyvät vastaavat sisältää rakennuksia 570 870 euron arvosta, joka on 92 % koko yrityksen varallisuudesta.

Elinkeinotoimintaan kuuluvat rakennukset ovat suhteellisen uusia, jonka perusteella voidaan olettaa kirjanpitoarvon olevan lähellä käypää arvoa. Laskutoimituksissa käytettävä käypä arvo on tässä tilanteessa siis sama kuin kirjanpitoarvo. Koska rakennukset ovat uusia, pelkkien substanssiarvojenkin käyttö antaa hyvin suuntaa veroseuraamusten suuruudesta. Substanssiarvo kuvaa yrityksen velatonta hintaa kuten yrityksen nettovarallisuus. Yrityksen nettovarallisuus lasketaan vähentämällä elinkeinotoiminnan velkojen osuus elinkeinotoiminnan varoista. Varallisuuteen arvoon ei lasketa pankkisaamisista. Elinkeinonharjoittajan X veroseuraamusten laskutoimituksissa käytetään käsitteenä nettovarallisuutta substanssiarvon sijasta.

Vastaavaa yhteensä	620 510
Vieras pääoma	- 407 850
Pankkisaamiset	- 21 840
Nettovarallisuus	190 820

Elinkeinonharjoittaja X nettovarallisuus on 190 820 euroa. Nettovarallisuuden arvoa sekä rakennusten arvoja käytetään hyväksi seuraavissa luvuissa veroseuraamusten laskemiseksi.

4.2 Kauppa

Kauppahinta perustuu elinkeinotoiminnan varallisuuteen arvoon. Kaupassa on otetta huomioon myös elinkeinonharjoittajan velat, jotka siirtyessään luetaan vastikkeeksi. Kauppahinta kannattaa asettaa niin, ettei luovutusvoittoa synny. Jos luovutusvoittoa syntyisi, se tulisi lisätä varsinaisen yritystoiminnan tulokseen. Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla ei ole oikeutta hyödyntää sukupolvenvaihdoshuojennusta, joka edellyttäisi mahdollisen luovutusvoiton verovapauden.

Elinkeinonharjoittaja X:lle kaupasta syntyviä veroseuraamuksia tarkastellaan tilanteessa, että kauppahinta on määritelty yritysvarallisuuden perusteella sekä 24 prosentin alennuksen varallisuuden määrästä.

4.2.1 Myyntihinta: 100 % yrityksen arvosta

Elinkeinonharjoittajan X liiketoimintakaupassa kauppahinta on määritelty yritysvarallisuuden perusteella. Elinkeinonharjoittaja X:n myydessä liiketoiminnan yritysvarallisuuden arvolla, luovuttajalle ei synny veroseuraamuksia. Kauppahinnan perustuessa elinkeinotoiminnan omaisuuden kirjanpitoarvoihin, kaupan syntyessä kauppahinnan osalta tehdään vain hankintamenon vähennykset, eikä näin ollen luovutusvoittoa synny. Elinkeinotoiminnan varallisuuteen kuuluvista rakennuksista tulee suorittaa varainsiirtovero. Rakennuksien arvosta lasketaan 4 prosentin varainsiirtovero, jonka jatkaja on velvollinen suorittamaan. Varainsiirtovero lasketaan rakennusten käypien arvojen perusteella.

Myyntihinta	620 510
Rakennusten osuus (92 %)	570 870
Varainsiirtoveron määrä 4 %	22 830
Maksettavaa yhteensä	643 340

Kauppahinnasta ja varainsiirtoverosta aiheutuu jatkajalle maksettavaksi yhteensä 643 340 euroa.

4.2.2 Myyntihinta: 76 % yrityksen arvosta

Liiketoimintakauppa voidaan toteuttaa alihintaisena, ilman että jatkajaan kohdistuu lahjaverotus. Kauppahinnan tulee olla yli $\frac{3}{4}$ yrityksen arvosta. Elinkeinonharjoittaja X voi siis käytännössä myydä liiketoimintansa jatkajalle alihintaan 24 prosentin alennuksella ilman että kauppaa katsotaan lahjanluonteiseksi, sillä kauppahinta ylittää $\frac{3}{4}$ yrityksen varallisuuden arvosta.

Yrityksen arvo	620 510
Alennus 24 %	148 930
Myyntihinta	471 580

Rakennusten arvo (92 %)	433 850
Varainsiirtovero 4 %	17 350
Maksettavaa yhteensä	488 930

Alihintaisessa luovutuksessa alennuksen määrä tulee kohdistaa kaikille tase-erille. Tämän vuoksi myös rakennusten osuus kaupan arvosta lasketaan alennusta myyntihinnasta. Myyntihinnan ollessa 76 prosenttia yrityksen varallisuuden määrästä jatkajalle syntyy maksettavaa kauppahinnasta sekä varainsiirtoverosta yhteensä 488 930 euroa.

4.3 Lahjanluonteinen kauppa

Liiketoimintakauppa muuttuu lahjanluonteiseksi, kun kauppahinta on $\frac{3}{4}$ tai vähemmän yrityksen arvosta. Lahjanluontoisessa kaupassa myyntihinnan ja luovutushinnan välisestä erotuksesta maksetaan lahjaveroa lahjaverotaulukoiden mukaisesti. Lahjanluontoisessa kaupassa jatkajalla määräytyy maksettavaksi lahjaveron lisäksi varainsiirtoveroa. Kauppahinnan osuus yritysvarallisuuden kokonaisarvosta vaikuttaa lahjaverohuojennuksessa siihen, voiko lahjaveron huojentaa kokonaan vai osittain. Lahjanluonteisen kaupan veroseuraamuksia tarkastellaan, kun myyntihinnan lasketaan olevan 51 % sekä 31 % yritysvarallisuudesta.

4.3.1 Myyntihinta: 51 % yrityksen arvosta

Myyntihinnan ollessa 51 prosenttia yritysvarallisuudesta, lahjan arvoksi jää 49 prosenttia, josta tulee suorittaa lahjaveroa. Lahjaveron määrä lasketaan lahjaosuudesta käypien arvojen perusteella. Koska jatkajana on luovuttajan poika, sovelletaan lahjaveron määräytymisessä 1.veroluokan taulukkoa. Lahjaverotaulukko on esitetty luvussa 3.3 Lahja. Lahjan arvo sijoittuu lahjaveroasteikossa välille 200 000 – 1 000 000 euroa. Lahjaveroa tulee maksettavaksi alarajan kohdalta kiinteä summa. Tämän lisäksi lahjaveroa määräytyy lahjan arvon ja alarajan euroa välisestä osuudesta 15 prosenttia.

Yrityksen arvo	620 510
Myyntihinta, 51 %	316 460
Lahjan arvo	304 050

Lahjaveron alaraja	200 000
Ylimenevän osan peruste	104 050
Lahjavero alarajan kohdalta 200 000	22 100
Lahjavero ylimenevästä osasta (15 %)	15 610
Lahjavero yhteensä	37 710
Rakennusten arvo (92 %)	291 140
Varainsiirtovero 4%	11 650
Maksettavaa yhteensä	365 820

Kauppahinnan perustuessa 51 prosenttiin yrityksen arvosta maksettava määrä on kauppahinnan, lahjaveron ja varainsiirtoveron yhteismäärä 365 820 euroa.

Jatkaja voi hakea Verohallinnolta lahjaveron täysimääräistä huojennusta, sillä PerVL 55 §:ssä asetetut edellytyksen täyttyvät. Lahjaveron huojennuksen jälkeen jatkajalle jää maksettavaksi kauppahinnan ja varainsiirtoveron yhteissumma 328 110 euroa.

4.3.2 Myyntihinta: 31 % yrityksen arvosta

Myyntihinnan perustuessa 31 prosentin osuuteen yrityksen varallisuudesta lahjan arvoksi jää 69 prosenttia. Lahjaveron määrä lasketaan edeltävässä luvussa lasketun lahjaveron mukaisesti. Lahjaveroasteikon alarajan kohdalta määräytyy kiinteä lahjaveron määrä ja ylimenevästä osuudesta lasketaan lisäksi 15 prosentin mukaisesti lahjaveroa.

Yrityksen arvo	620 510
Myyntihinta, 31 %	192 360
Lahjan arvo	428 150
Lahjaveron alaraja	200 000
Ylimenevän osan peruste	228 150
Lahjavero alarajan kohdalta	22 100
Lahjavero ylimenevästä osasta	34 220

Lahjavero yhteensä	56 320
Rakennusten arvo (92 %)	176 970
Varainsiirtovero 4%	7 080
Maksettavaa yhteensä	255 760

Kauppahinnan, lahjaveron ja varainsiirtoveron perusteella on maksettava yhteensä 255 760 euroa.

Lahjaveron määrään voidaan PerVL 55§:n mukaan hakea osittaista huojaennusta. Täysmääräistä huojaennusta ei voida hakea, sillä edellytyksen täysimääräiseen huojaennukseen eivät täyty. Täysimääräinen huojaennus edellyttäisi, että jatkajan tulisi maksaa vähintään 50 prosenttia luovutuksen arvosta. Osittaisen huojaennuksen määrä lasketaan niin, että lahjaveron määrästä vähennetään sukupolvenvaihdosarvolla eli spv-arvolla saatava lahjaveron määrä. Käytännössä maksettava lahjavero on silloin spv-arvosta laskettu lahjaveron määrä. Spv-arvo arvo saadaan laskemalla 40 prosentin osuus nettovarallisuudesta. Spv-arvoa määrittäessä lasketaan lahjan suhteellinen osuus yrityksen nettovarallisuudesta. Elinkeinonharjoittajan spv-arvosta lasketaan lahjaverotaulukon mukaisesti alarajan kohdalta määräytyvä kiinteä summa. Lisäksi lahjaveroa maksetaan alarajan ja spv-arvon välisestä summasta. Kiinteän ja ylimenevän osan yhteenlaskettu summa on spv-arvosta syntyvä lahjaveron määrä. Osittaisen huojaennuksen määrä on alkuperäisen lahjaveron ja spv-arvosta lasketun lahjaveron erotus.

Nettovarallisuus	190 820
Lahjan suhteellinen osuus nettovarallisuudesta, 31 %	59 150
Spv-arvo, 40 %	23 660
lahjan suhteellisesta osasta	
Lahjaveroasteikon alaraja	5 000
Peruste ylimenevälle osalle	18 660
Lahjavero alarajasta	100
Lahjavero ylimenevästä osasta	1 490

Lahjaveron spv-arvosta	1 590
Alkuperäinen lahjaveron määrä	56 320
Lahjaveron spv-arvosta	1 590
Huojennuksen määrä	54 730

Lahjaveron osittaisen huojennuksen määräksi tulee 54 730 euroa, jonka seurauksena maksettavaa lahjaveroa jää spv-arvon lahjaveron verran 1 590 euroa. Osittaisen huojennuksen jälkeen jatkajalle syntyy maksettavaa kauppahinnasta, spv-arvon lahjaverosta sekä varainsiirtoverosta yhteensä 201 030 euroa.

Toinen menetelmä huojennuksen laskemiseksi on käyvästä arvosta lasketun lahjaveron ja 850 euron erotus.

Lahjaveron määrä	56 320
Huojennuksen minimiraja	850
Maksettava lahjaveron	55 470

Tällä menetelmällä maksettavan lahjaveron määrä jää huomattavasti suuremmaksi, jonka vuoksi huojennuksen laskeminen spv-arvon avulla on kannattavampaa. Tätä menetelmää käyttäen kauppahinnan, lahjaveron ja varainsiirtoveron yhteenlaskettu summa on 254 910 euroa.

4.4 Lahja

Lahja on elinkeinotoiminnan täysin vastikkeeton luovutus. Liiketoiminnan vastikkeettomassa luovutuksessa luovuttajalle ei synny veroseuraamuksia lainkaan. Veroseuraamukset kohdistuvat jatkajaan. Lahjaveron määrä lasketaan edeltävien lukujen tavoin lahjaverasteikon mukaisesti. Lahjan arvo määritellään käyvän arvon perusteella, jonka mukaan lahjaveron lasketaan. Lahjaverotaulukko on esitetty luvussa 3.3 Lahja.

Lahjan arvo	620 510
Lahjaverasteikon alaraja	200 000
Peruste ylimenevälle osalle	420 510
Lahjaveron alarajan kohdalta 200 000	22 100

Lahjavero ylimenevästä osasta 15 %	63 080
Lahjavero yhteensä	85 180

Lahjaveron määrään voidaan PerVL 55§:n mukaan hakea osittaista huojennusta. Täysmääräistä huojennusta ei voida hakea, sillä edellytykset eivät täyty. Osittaisen huojennuksen määrä lasketaan edeltävän laskelman tavoin, käyvän arvon mukaisesta lahjaveron määrästä vähennetään spv-arvolla saatava lahjaveron määrä. Maksettava lahjavero on silloin spv-arvosta laskettu lahjaveron määrä.

Nettovarallisuus	190 820
Spv-arvo, 40 %	76 330
Lahjaveroasteikon alaraja	55 000
Peruste ylimenevälle osalle	21 330
Lahjavero alarajasta 55 000	4 700
Lahjavero ylimenevästä osasta 12 %	2 560
Lahjavero spv-arvosta	7 260
Alkuperäinen lahjaveron määrä	85 180
Lahjavero spv-arvosta	7 260
Huojennuksen määrä	77 920

Spv-arvoa käyttäen lahjaveroa jää maksettavaksi 7 260 euroa. Lahjaveron määrä toista menetelmää käyttäen.

Lahjavero	85 180
Huojennuksen minimiraja	850
Lahjaveron määrä	84 330

Lahjaveron määrä toista menetelmää käyttäen on 84 330, joka on huomattavasti suurempi määrä kuin spv-arvoa käyttäen. Osittaisen huojennuksen jälkeen maksettava summa on spv-arvon lahjaveron määrä eli 7 260 euroa.

Elinkeinonharjoittaja X:llä on PerVL 55§:n mukaan oikeus hakea lahjaverolle maksuajan pidennystä, sillä veron määrä ylittää 1 700 euroa. Lahjana siirtyvistä rakennuksista ei suoriteta varainsiirtoveroa.

5 Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu ja toteutus

Sukupolvenvaihdosprosessi vaatii monien asioiden huomioimista sekä tarkkaa suunnittelua. Mahdollisiin ongelmakohtiin ja huomiota vaativiin asioihin selvitetään vastauksia haastatteleamalla kolmea alan asiantuntijaa. Haastatteluiden tavoitteena on saada asiantuntijoiden näkemyksiä sukupolvenvaihdokseen liittyvistä ongelmista ja haasteista sekä onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Haastateltavana olivat Tarmo Soronen Suomen Yrittäjät ry:stä, joka toimii projektipäällikkönä omistajanvaihdoksiin liittyvässä hankkeessa. Tämän lisäksi haastateltavana ovat Anne Roininen, KHT-tilintarkastaja RSM Finland Oy:stä sekä Verohallinnon asiantuntija. Haastattelukysymykset esitetään liitteessä 1. Tässä luvussa käsitellään tärkeimpiä tekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa ja jotka vaativat erityistä tarkkuutta. Tärkeimmät asiat ovat kerätty yhteen haastatteluiden pohjalta.

5.1 Tuloskunto

Lähtökohta sukupolvenvaihdoksen toteuttamiselle on yrityksen tuloskunto. Yrityksen toiminnan tulee olla kannattavaa, jotta sukupolvenvaihdosprosessia on järkevää edes suunnitella. Yksityisen elinkeinonharjoittajan kohdalla korostuu vahvasti tuloksellisuuden merkitys, sillä jatkajan tulee pärjätä tulevaisuudessa sen avulla. Yrityksen tuloskuntoa arvioitaessa on otettava huomioon, että jatkajan on kyettävä maksamaan myös kaupasta aiheutuvat kustannukset yrityksen tulolla. Tuloskuntoa arvioitaessa on huomioitava luopujien määrä suhteessa jatkajien määrään. Jos luopuja on toiminut yrityksessä puolisonsa kanssa ja heidän lapsensa jatkaa yksin yritystoimintaa, täytyy miettiä riittääkö yhden ihmisen työpanos korvaamaan kahden ihmisen työpanoksen, joka yrityksessä on aiemmin ollut vai joudutaanko palkkaamaan työntekijä? Mahdollinen työntekijän palkkaaminen taas vaikuttaa kustannusten kautta yrityksen tulokseen. Jos jatkaja aikoo toimia puolisonsa kanssa, tulee pohtia mahdollisen avioehdon laatimista tai ainakin keskustella siitä.

Luopujan näkökulmasta on otettava huomioon yrityksen luovutushinta. Kauppahinnan tulee olla sellainen, että luopuja pystyy elämään sen avulla ja pitämään haluamaansa elintasoa. Vaihtoehtoisesti luopujalla voi olla myös säästöjä tai

muuta varallisuutta, joka mahdollistaa sen, että kauppa voidaan toteuttaa alihintaisena. Kauppahinnan määräytymiseen vaikuttaa siis yrityksen tuloksellisuus sekä luopujan tarpeet jatkoa varten. Kauppahinnan määrittäminen on osaksi myös uskottavuuskysymys. Luopujan näkökulmasta kyse on elämäntyön luovuttamisesta, ja minkä arvoiseksi luopuja sen kokee. Sukupolvenvaihdos vaatii uskottavuutta myös jatkajalta, sillä kyseessä on toisen elämäntyön jatkaminen ja sen toteuttaminen mahdollisimman hyvin, niin ettei luopuja pettyisi tilanteeseen.

5.2 Taseen rakenne

Tulokunnan lisäksi kauppahinnan määräytymiseen vaikuttaa taseen rakenne. Sukupolvenvaihdosjärjestelyitä tehdessä tulee tarkasti määritellä, mitä yrityksen taseeseen sisältyy ja mitkä tase-erät kuuluvat kauppaan. Taseessa saattaa olla esimerkiksi eri tulolähteisiin kuuluvaa omaisuutta, jolloin niiden luovutukseen noudatetaan hieman erilaisia säännöksiä. Yksityisillä elinkeinonharjoittajilla saattaa usein vuosien varrella ajautua taseeseen varallisuuseriä, jotka eivät ole liiketoiminnan kannalta merkittäviä, kuten autoja, kiinteistöjä, omakotitalo tai mökki. Liiketoiminnan kannalta merkityksettömät tase-erät tulee rajata kaupan ulkopuolelle, niin ettei kauppaan sisälly mitään liiketoimintaan kuulumatonta. Liiketoimintaan kuulumaton omaisuus voidaan myydä ennen omistajanvaihdosta tai luopuja voi tehdä tulolähdesiirtoja, jolloin omaisuus siirtyy luopujan henkilökohtaiseksi omaisuudeksi tietyn edellytyksin. Molempien osapuolien kannalta on tärkeää selvittää, mitä kaikkea liiketoimintaupan yhteydessä siirtyy, ettei sukupolvenvaihdon jälkeen ilmene mitään yllätyksiä. Liiketoiminnan jatkuvuuden kannalta on merkittävää, että vain oleelliset asiat siirtyvät. Esimerkiksi suuren rahoitusomaisuuden siirtäminen ei ole järkevää. Molempien osapuolien kannalta on eduksi, että luopuja tekee yksityisnostoja tarpeen mukaan ennen vaihdosta. Yksityisnostot vaikuttavat jatkajan näkökulmasta kauppahinnan halventumiseen. Yksityisnostoja tehtäessä on kuitenkin huomioitava, ettei yrityksen pankkitiliä tyhjennetä täysin. Osapuolten kannattaa sopia minkälainen rahoitusomaisuus kauppaan sisältyy, niin että jatkaja pääsee rahoitusvarallisuuden avulla alkuun yritystoiminnan jatkamisessa. Kauppaan kuuluvassa rahoitusomaisuuden määrässä on suositeltavaa huomioida mahdolliset lisäkulut, joita jatkajalle syntyy lähes aina, esimerkiksi nimen muutos tai uudet nettisivut.

5.3 Varallisuuden arvostaminen

Yrityksen varallisuuden arvostus on tärkeä osa sukupolvenvaihdossuunnittelua. Yrityksen arvoa voidaan määritellä substanssi- ja tuottoarvolla, jonka perusteella kauppahinta syntyy. Tämä ei kuitenkaan ole sama arvo kuin se, jonka perusteella verottaja tekee ratkaisunsa. Verohallinnon näkökulmasta varallisuuden arvonmäärityksen tulee perustua käypiin arvoihin. Sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa kannattaa hakea Verohallinnolta ennakkoratkaisua. Ennakkoratkaisua hakemalla voidaan välttää jälkiseuraamukset, joita voi syntyä varallisuuden virheellisestä arvonmäärityksestä. Virheellinen arvonmääritys voi vaikuttaa myös saajan kannalta huojennusten menettämiseen.

5.4 Ajankohta ja toteutus

Sukupolvenvaihdosta kannattaa lähteä suunnittelemaan hyvissä ajoin. Optimaalinen aika verosuunnittelun ja toteutuksen kannalta on 3–5 vuotta. Yksityisen elinkeinonharjoittajan kannalta aikaväli ei ole niin kriittinen kuin esimerkiksi osakeyhtiöllä. Osakeyhtiöllä pidempi aikajänne mahdollistaa erilaisten ratkaisujen tekemisen, jolla voi vähentää veroseuraamuksia ja optimoida niitä. Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla samanlaisia mahdollisuuksia ei ole. Jos vain mahdollista, niin sukupolvenvaihdos kannattaa pyrkiä tekemään luopujan elinaikana. Sukupolvenvaihdossuunnittelu aiheuttaa kustannuksia, mutta oikeanlaisten asiantuntijoiden käyttö prosessin toteuttamisessa on äärimmäisen tärkeää. Asiantuntijat auttavat dokumentoinnissa, kauppakirjojen ja sopimusten laadinnassa sekä siirtämisessä. Hyvien asiantuntijapalveluiden käytöllä voidaan ehkäistä jälkiveroseuraamuksien syntyminen. Suunnittelua avustavia tahoja ovat pankki, tilitoimisto, tilintarkastaja, verotuksen asiantuntija, verottaja sekä juristi. Asiantuntijoiden käyttö on kuitenkin suhteellisen suuri kuluerä, varsinkin jos elinkeinonharjoittajan toiminta on pienimuotoista. Sukupolvenvaihdos ei nimittäin aina vaadi suurta työryhmää toteutuakseen. Pelkkä asiantunteva tilintarkastaja, joka ymmärtää suhteellisen hyvin verotuksesta voi myös hyvin riittää sukupolvenvaihdoksen toteutumiseen.

Sukupolvenvaihdossuunnittelussa tulee ottaa huomioon vaihdoksen ajankohta. Vaihdos on yksinkertaisinta tehdä kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä, jolloin on tiedossa kaikki tarpeelliset tiedot edelliseltä tilikaudelta. Jos liiketoiminta on sesonkimuotoista, jatkajan kannalta on edullista, että vaihdos tapahtuu sesongin alussa. Tämä mahdollistaa sen, että jatkajalle rupeaa syntymään tuloa heti vaihdoksen jälkeen. Kaupan ajoitus määrittelee osaksi kaupan hintaa. Yritystoiminnan tulee olla hyvässä kunnossa, että luopujakin saa sukupolvenvaihdoksesta hyvän hinnan. Tärkeää on, että molemmat osapuolet selviävät sukupolvenvaihdoksen jälkeen.

Jos sukupolvenvaihdos tapahtuu perheen sisällä, luopujan on huomioitava mahdollisesti muut lapset liiketoiminnan jatkajan lisäksi. Varsinkin jos vanhempien koko omaisuus on kiinni liiketoiminnassa, kaikkea varallisuutta ei voi antaa yhdelle lapselle. Jos lapsia on vain yksi, ongelmaa ei ole. Jos lapsia on useita, asia tulee käsitellä sen mukaisesti, että kaikkia lapsia kohdellaan tasapuolisesti.

5.5 Henkilöitymisen eliminoiminen

Yksityisillä elinkeinonharjoittajilla liiketoiminta usein henkilöityy. Se on yrittäjän pitkän ammattitaidon, osaamisen ja suhteiden yhteenliittymä. Luopujan elinkeinotoiminnan aikana on syntynyt asiakkaiden, päämiesten ja tavarantoimittajien välille luottamuksellinen suhde, jonka pohjalta liiketoiminta on muodostunut sen hetkiseen muotoonsa. Sukupolvenvaihdos tilanteessa henkilöityminen on saatava eliminoitua sekä siirrettyä luopujasta jatkajalle. Henkilöitymisen eliminointi ja siirtymistä jatkavalle yrittäjälle edesauttaa jatkajan ja luopujan välinen yhteystyö siirtymäkauden aikana. Siirtymävaiheessa tehtävä mentorointi ja tutorointi on osa henkilöitymisen eliminointia.

5.6 Onnistunut sukupolvenvaihdos

Lähtökohta onnistuneelle sukupolvenvaihdokselle on molempien osapuolien tahotila. Luopujan tulee tehdä päätös, että sukupolvenvaihdosprosessi toteutetaan sekä määritellä kriittinen piste, eli aika, jolloin omaisuus vaihtaa omistajaa. Sukupolvenvaihdos on onnistunut, kun molemmat osapuolet ovat kohtuullisen tyytyväisiä vaihdoksen jälkeen.

Sukupolvenvaihdoksen jälkeen ei kannata ruveta miettimään menneitä, sillä ratkaisu omistajanvaihdoksesta on tehty niillä tiedoilla, jotka silloin ovat olleet. Vaihdon jälkeen luopuvan yrittäjän kiinnostus jatkajan onnistumista kohtaan on tärkeää. Osapuolten välinen yhteydenpito helpottaa jatkajaa, jos liiketoimintaa pitää kehittää tai tehdä mahdollisesti korjaustoimenpiteitä. Sukupolvenvaihdoksen jälkeen on tärkeää tehdä tarkkaa tulosseurantaa. Sukupolvenvaihdos on liiketoiminnan kriisivaihe. Jatkajan tulee olla erityisen tarkka sen suhteen, että tietää, mistä on lähdetty, mihin halutaan päätyä ja tarvitseeko yritystoiminnan suhteen tehdä korjaavia toimenpiteitä.

Sukupolvenvaihdoksen toteuttamiselle tulee aina olla liiketaloudellinen peruste. Pelkkien verotussyiden takia prosessia ei kannata lähteä toteuttamaan.

6 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mikä on verotuksellisesti edullisin menetelmä toteuttaa elinkeinonharjoittaja X sukupolvenvaihdos. Opinnäytetyössä tehtiin selvitystyötä eri menetelmien aiheuttamista veroseuraamuksista. Laskutoimitukset toteutettiin käyttämällä elinkeinonharjoittaja X tilinpäätöstietoja sekä noudattamalla tämän hetkisiä Verohallinnon ohjeita ja voimassa olevaa lainsäädäntöä. Mahdolliset menetelmät sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen olivat kauppa, lahjanluonteinen kauppa sekä lahja. Menetelmien lisäksi opinnäytetyössä käsiteltiin lahjaverohuojennuksen merkitystä sukupolvenvaihdoksessa sekä varainsiirtoveroa.

Taulukossa 4 esitetään yhteenveto eri menetelmien aiheuttamista kustannuksista. Hinnan perusteena toimii yrityksen varallisuuden arvo. Kauppahinta kertoo, paljonko luopuja saa yritystoiminnan luovutuksesta. Lahjaveron ja varainsiirtoveron maksaminen ovat jatkajalle kuuluvia velvoitteita. Yhteensä-sarakkeessa esitetään jatkajalle syntyvien kustannuksien yhteismäärä.

Hinnan peruste	Kauppahinta	Lahjavero	Varainsiirtovero	Yhteensä
100 % yrityksen arvosta	620 510	0	22 830	643 340
76 % yrityksen arvosta	471 580	0	17 350	488 930
51 % yrityksen arvosta	316 460	37 710	11 650	365 820
51 % täysimäär. huojennus	316 460	0	11 650	328 110
31 % yrityksen arvosta	192 360	56 320	7 080	255 760
31 % osittainen huojennus	192 360	1 590	7 080	201 030
0 % lahja	0	85 180	0	85 180
0 % osittainen huojennus	0	7 260	0	7 260

Taulukko 4 Yhteenveto laskutoimituksista

Yhteenvetotaulukon perusteella voidaan todeta, että luopujan kannalta tuottavin menetelmä sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen on myynti, jossa kauppahinta on määritelty yrityksen varallisuuden perusteella. Luopujan näkökulmasta mikään menetelmä ei aiheuta veroseuraamuksia, sillä luovutusvoittoa ei synny. Jatkajan kannalta edullisin menetelmä on lahja hyödyntäen osittaista lahjaverohuojennusta.

Taulukossa 5 on esitetty viisi verotuksellisesti edullisinta menetelmää.

Hinnan peruste	Kauppahinta	Lahjavero	Varainsiirtovero	Verot yhteensä
0 % osittainen huojennus	0	7 260	0	7 260
31 % osittainen huojennus	192 360	1 590	7 080	8 670
51 % täysimäär. huojennus	316 460	0	11 650	11 650
76 % yrityksen arvosta	471 580	0	17 350	17 350
100 % yrityksen arvosta	620 510	0	22 830	22 830

Taulukko 5 Veroseuraamusten vertailu

Veroseuraamusten vertailutaulukosta huomataan, että osittaisella huojennuksella toteutetun lahjan jälkeen seuraavaksi edullisin menetelmä on lahjanluonteinen kauppa, jossa hinta on 31 % yrityksen arvosta, ja jossa lahjavero on osittain huojennettu. Kolmanneksi edullisin menetelmä on lahjanluonteinen kauppa, jossa hinta on 51 % yrityksen arvosta. Menetelmän edullisuuteen vaikuttaa täysimääräinen lahjaverohuojennus.

Yrityksen luovuttaminen lahjana ei ole kohdeyrityksen tapauksessa realistisin vaihtoehto, sillä kyseisessä menetelmässä luovutus olisi täysin vastikkeeton. Tämän jälkeen verotuksellisesti edullisimmat menetelmät ovat lahjanluonteinen kauppa 31 %:n tai 51 %:n perusteella lahjaverohuojennuksia hyödyntäen. Sukupolvenvaihdos tapahtuu perheen sisällä, joten menetelmän tulee olla hyödyksi molemmille osapuolille. Molempia osapuolia palveleva menetelmä on lahjanluonteinen kauppa verohuojennusta hyödyntäen. Lopullinen valinta tapahtuu osapuolten välisten neuvotteluiden pohjalta, jota ohjaa luopujan haluama korvaus elämäntyönsä jatkamisesta.

Opinnäytetyön toisena tavoitteena oli selvittää, minkälaisia ongelmia yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdokseen voi liittyä. Tutkimusongelmaan etsittiin ratkaisuja haastatteluiden avulla. Haastatteluihin osallistuivat Suomen Yrittäjät ry:n omistajanvaihdos hankkeessa mukana oleva projektipäällikkö Tarmo Soronen, KHT-tilintarkastaja Anne Roininen RSM Finland Oy:stä sekä Verohallinnon asiantuntija. Haastatteluissa käsiteltiin asioita, jotka tulee ottaa huomioon sukupolvenvaihdoksen suunnitteluvaiheessa.

Haastattelujen avulla saatiin paljon arvokasta tietoa päätöksenteon tueksi. Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että huomion arvoisia asioita on monia. Tärkeimpiä huomioitavia asioita ovat yrityksen tulokunto, taseen rakenne sekä arvonmääritys. Jos kyseiset asiat eivät ole kunnossa tai ne ovat tehty virheellisesti, ne voivat aiheuttaa suuria ongelmia sukupolvenvaihdoksen toteuttamisessa ja sen jälkeisessä toiminnassa. Asioiden huomioimatta jättäminen voi aiheuttaa esimerkiksi jälkiverotuksen syntymistä sekä verohuojennusten menettämistä. Lähtökohta sukupolvenvaihdossuunnittelulle on yrityksen tulokunto. Yrityksen tulee tuottaa sen verran, että jatkaja pystyy maksamaan vaihdoksesta syntyvät kustannukset sekä elämään liiketoiminnan avulla. Liiketoiminnan tulee olla elinkelpoinen. Liiketoimintakaupassa siirtyvä tase tulee käydä tarkasti läpi ja poistaa liiketoimintaan kuulumattomat erät, jonka seurauksena kaupan mukana jatkajalle siirtyy vain liiketoiminnalle oleelliset tase-erät. Tärkeimpänä huomioitava asiana omistajanvaihdoksen suunnittelussa ja toteuttamisessa on varallisuuden arvostus. Varallisuuden virheellinen arvostus voi johtaa suuriin jälkivero-

seuraamuksiin sekä mahdollisten huojennusten menettämiseen. Sukupolvenvaihdosta varten tulee selvittää tarkasti varallisuuden käypä arvo. Sen vahvistamiseksi on suositeltavaa hakea Verohallinnolta ennakkoratkaisua. Sukupolvenvaihdon voidaan todeta olevan onnistunut silloin, kun molemmat osapuolet ovat kohtuullisen tyytyväisiä tilanteeseen ja pärjäävät taloudellisesti vaihdon jälkeen.

Opinnäytetyö käsittelee yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdosta kolmea eri menetelmää käyttäen. Käytännössä sukupolvenvaihdos on paljon laajempi kokonaisuus. Veroseuraamusten laskeminen on vain pieni osa kokonaista sukupolvenvaihdosprosessia. Jatkotutkimusaiheita opinnäytetyön pohjalta on yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdos yhtiöittämisellä ja sen jälkeen mahdollisesti asteittain toteutettuna. Aihetta voisi tutkia myös rahoituksen näkökulmasta eli kuinka sukupolvenvaihdos rahoitetaan. Erilaisen näkökulman sukupolvenvaihdokseen myös toisi, jos omistajanvaihdos ei tapahtuisi perhepiirissä, vaan liiketoiminta myytäisiin täysin ulkopuoliselle.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyö on onnistunut. Päättökäsitteiden ongelma ratkaistiin laskutoimitusten avulla. Laskutoimitukset osoittivat hyvin, minkälaisia veroseuraamuksia eri menetelmiä käyttäen syntyy sekä minkälainen vaikutus lahjaverohuojennuksella on jatkajalle. Laskutoimituksista selviää, mikä on edullisin menetelmä sukupolvenvaihdon toteuttamiseen sekä mahdollistaa vertailun muiden menetelmien välillä. Veroseuraamusten määrät ovat kohdeyritykselle suuntaa antavia, ne eivät ole tarkkoja lukuja. Laskutoimituksista huolimatta on suositeltavaa hakea Verohallinnolta ennakkoratkaisua ennen sukupolvenvaihdon toteutusta. Asiantuntijoiden haastatteluiden avulla ratkaistiin sivututkimusongelma. Haastatteluiden sisältö painottui pääasiassa asioihin, joiden huomioimisella voidaan välttää ongelmat. Haastatteluiden kautta saatu tieto on yleistettävää, jota voi kohdeyrityksen lisäksi hyödyntää myös muut sukupolvenvaihdosta suunnittelevat yritykset. Haastatteluiden merkitys opinnäytetyön toteuttamisessa oli suuri, vaikka kirjallinen osuus opinnäytetyössä on suhteellisen pieni. Haastatteluissa käyty keskustelu aiheesta vahvasti runsaasti omaa tietämystäni sukupolvenvaihdosprosessista. Haastatteluiden sisältö selkeytti hyvin, kuinka kirjallisuuden teoria ja käytännön toteutus sulautuvat yhteen.

Taulukot

Taulukko 1 Lahjaverasteikko, 1. luokka (Verohallinto 2017e)	20
Taulukko 2 Lahjaverasteikko, 2. luokka (Verohallinto 2017e)	20
Taulukko 3 Elinkeinonharjoittaja X tase 31.12.2016	25
Taulukko 4 Yhteenveto laskutoimituksista	38
Taulukko 5 Veroseuraamusten vertailu.....	38

Lähteet

Engblom, A., & Lakari, T. 2016. Käytännön sukupolvenvaihdos: Yritysrakenteet ja verotus. Helsinki: ST-Akatemia.

Haastattelu 1. Soronen Tarmo, projektipäällikkö, omistajanvaihdokset, Suomen Yrittäjät ry. 20.2.2018 Lappeenranta.

Haastattelu 2. Roininen Anne, KHT-tilintarkastaja, RSM Finland Oy. 27.2.2018 Jyväskylä.

Haastattelu 3. Veroasiantuntija, Verohallinto. 8.3.2018 Lappeenranta.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Immonen, R. & Lindgren, J. 2013. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki: Talentum Media.

Juusela, J. 2016. Sukupolvenvaihdoksen verotus. Helsinki: Talentum Media.

Ossa, J. 2014. Sukupolvenvaihdos ja yritystoiminnan lopettaminen. Helsinki: Helsingin Kamari / Helsingin seudun kauppakamari.

Patentti- ja rekisterihallitus 2018. Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html> Luettu 20.3.2018.

Suojanen, K., Savolainen, H., Korte, A. & Pekka, V. 2015. Lakiopas: Juridiikan perusteet. Helsinki: KS-Kustannus.

Suomen Yrittäjät ry 2014a. Toiminimi eli yksityinen elinkeinonharjoittaja. <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/perustietoa-yrittajyydesta/yritysmuodot-ja-vastuut/toiminimi-eli-yksityinen> Luettu 22.1.2018.

Suomen Yrittäjät ry 2014b. Arvonmääritys. <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/omistajan-ja-sukupolvenvaihdos/arvonmaaritys-316987> Luettu 31.1.2018.

Varamäki, E., Tall, J., Joensuu, S. & Katajavirta, M. 2015. Valtakunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2015. Helsinki: Suomen Yrittäjät ry.

Verohallinto 2016a. Kirjanpito, tilikausi ja verovuosi. https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yrityksen-elinkaari/uusi-yritys/liikkeen-ja-ammattinharjoittaja/kirjanpito_tilikausi_ja_verovuosi/ Luettu 9.2.2018.

Verohallinto 2016b. Avioliitto – Avioero. https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/omat-tiedot/avioliitto__avioero/ Luettu 9.2.2018.

Verohallinto 2017a. Elinkeinotoiminnan tuotot ja kulut – liikkeen- ja ammatinharjoittaja. https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/liikkeen-tai-ammatinharjoittaja/elinkeinotoiminnan_tuotot_ja_kulut/ Luettu 23.1.2018.

Verohallinto 2017b. Tuloverotus – liikkeen- tai ammatinharjoittaja. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/liikkeen-tai-ammatinharjoittaja/> Luettu 23.1.2018.

Verohallinto 2017c. Varainsiirtoveron yhtenäistämisohe. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48214/varainsiirtoverotuksen_yhtenaistamisohj4/#1.8-liike--tai-teollisuuskiinteist%C3%B6n-kauppaan-liittyv%C3%A4n-irtaimiston-kauppahintaosuus Luettu 31.1.2018.

Verohallinto 2017d. Henkilöyhtiön ja yksityisliikkeen sukupolvenvaihdos verotuksessa. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60521/henkiloyhtion-ja-yksityisliikkeen-sukupolvenvaihdos-verotuksessa/> Luettu 29.1.2018.

Verohallinto 2017e. Lahjaveron määrä. https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/lahjaveron_maar/ Luettu 31.1.2018.

Verohallinto 2018. Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. <https://www.vero.fi/contentassets/2507c45781c248ae9474255d9d315160/varojen-arvostaminen-perint%C3%B6--ja-lahjaverotuksessa-ohje-vuodelle-2018.pdf> Luettu 13.3.2018.

Haastattelukysymykset:

Kuinka paljon sukupolvenvaihdoksia tehdään teidän kauttanne? Mikä on yksityisten elinkeinonharjoittajien osuus?

Millaisia asioita yrittäjän tulisi ottaa huomioon sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa? Entä jatkajan?

Missä asioissa tulisi olla erityisen varovainen? Mitkä ovat ns. ”vaaran paikkoja”?

Miten toteuttaa sukupolvenvaihdos onnistuneesti? Minkälaisella aikajänteellä? Minkälaisella työryhmällä?

Mikä on teidän mielestänne tärkein asia huomioida sukupolvenvaihdosta tehdessä?

Mitä asioita on hyvä ottaa huomioon sukupolvenvaihdoksen jälkeen?

Onko tiettyjä ongelmia, jotka liittyvät usein yksityisen elinkeinonharjoittajan sukupolvenvaihdokseen? Tai tiettyjä asioita, joita teiltä kysytään usein?